

**ЛІНГВОДИДАКТИЧНА СПАДЩИНА Є. І. ТИХЕЄВОЇ
У ЗБАГАЧЕННІ СЛОВНИКА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

ділового спілкування : навч. посібник. / Марія Анатоліївна Огреніч; Державний заклад "Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К.Д. Ушинського". – Одеса: 2011. – 182 с.

7. Тарнопольський О.Б. *Lifestyle communicative behavioral patterns in the USA*. Друге видання, виправлене і доповнене / О.Б. Тарнопольський, Н.К. Склярєнко. – Київ: ІНКОС, 2003. – 208 с.

8. Тарнопольський О.Б. *Методика обучения английскому языку для делового общения /*

О.Б. Тарнопольский, С.П. Кожушко. – К.: Ленвіт, 2004. – 192 с.

9. Тарнопольський О. *Интеграция обучения языку и специальности в неязыковом вузе: монография / Тарнопольский О., Корнева З.* – Заабрюкен: Lambert Academic Publishing, 2013. – 314 с.

10. Яхонтова Т.В. *Основи англомовного наукового письма: Навчальний посібник для студентів, аспірантів і науковців / Тетяна Вадимівна Яхонтова*. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – 220 с.

Стаття надійшла до редакції 26.05.2014

УДК 81'374:372.461.022 – 053.4(045)

Олена Сас, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

**ЛІНГВОДИДАКТИЧНА СПАДЩИНА Є. І. ТИХЕЄВОЇ
У ЗБАГАЧЕННІ СЛОВНИКА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

У статті розкрито вклад Є.І. Тихеєвої у методику розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Описано підходи науковця до вирішення проблеми збагачення словника дошкільників.

Ключові слова: лінгводидактична спадщина, збагачення словника, словникова робота, Є.І. Тихеєва, діти дошкільного віку.

Літ. 6.

Елена Сас, кандидат педагогических наук,
доцент кафедры дошкольной педагогики, психологии и профессиональных методик
Хмельницкой гуманитарно-педагогической академии

**ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКОЕ НАСЛЕДИЕ Е. И. ТИХЕЕВОЙ
В ОБОГАЩЕНИИ СЛОВАРЯ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА**

В статье раскрыто вклад Е.И. Тихеевой в методику развития речи детей дошкольного возраста. Описаны подходы ученой к решению проблемы обогащения словаря дошкольников.

Ключевые слова: лингводидактическое наследие, обогащение словаря, словарная работа, Е.И. Тихеева, дети дошкольного возраста.

Olena Sas, Ph D. (Pedagogic), Docent of Preschool Education, Psychology and Professional Methods Department
Khmelnitsky Humanitarian and Pedagogical Academy

**E. TYKHEYEVA'S LINGVODIDAKTIC HERITAGE
IN ENRICHING PRESCHOOL CHILDREN'S VOCABULARY**

The article reveals E. Tykheeva's contribution on the methodology of preschool children's speech development. Scientist's approaches to the problem of enriching vocabulary preschooler's were described.

Keywords: lingvodidactic heritage, enriching vocabulary, dictionary work, E. Tykheeva, preschool children.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі свого розвитку дошкільна освіта спрямована на виконання Державного стандарту – Базового компоненту дошкільної освіти в Україні [1]. Визначені Базовим компонентом вимоги є обов'язковими для виконання всіма учасниками освітнього процесу в дошкільних навчальних закладах. Зміст Базового компонента систематизовано за освітніми лініями, однією з яких є "Мовлення дитини". Освітня лінія

"Мовлення дитини" передбачає формування у дошкільників звукової культури мовлення, граматичної будови мови, розвитку та збагачення словника, зв'язного мовлення тощо. Важливим завданням мовленнєвого розвитку дитини дошкільного віку є словникова робота. Адже, як зазначає А.М. Богуш, формування дитячого словника – це тривалий, складний процес кількісного накопичення слів, засвоєння соціально закріплених значень та вміння доречно використовувати їх у конкретних умовах

спілкування [3]. Під час роботи над словом у дітей має виробитися вміння свідомо обирати зі словникового запасу ті мовні засоби, які найточніше відобразатимуть задум мовця і робитимуть висловлювання не лише граматично правильним, а й виразним. У сучасній дошкільній лінгводидактиці виокремлюють три основні завдання розвитку лексики: збагачення кількісного складу лексики; якісне засвоєння лексики; активізація словника. Є.І. Тихеева приділяла значну увагу розробці методики збагачення словника, запропоновані нею підходи роботи не втратили свого значення й до сьогодні. Тому, актуальним постає питання практичного використання педагогічної спадщини Є.І. Тихеевої у заагаченні словника дітей дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема розвитку словника дітей досліджувалась у різних напрямках багатьма вченими. Зокрема, збагачення словника дітей раннього віку здійснювали: Ю.А. Аркін, Г.М. Ляміна, Г.Л. Розенгарт-Пупко та ін., дітей дошкільного віку: Г.Н. Бавикіна, А.М. Богуш, І.М. Непомняща, Ю.С. Ляховська та ін.; особливості становлення і розвитку словника дітей впродовж дошкільного дитинства (М.М. Коніна, В.І. Коник, Н.В. Кудикіна, Н.І. Луцан та ін.). Методику розвитку словника дітей дошкільного віку розробляли А.М. Бородич, О.М. Лещенко, Ф.А. Сохін, Є.І. Тихеева та ін. На сучасному етапі над удосконаленням цього напрямку роботи працюють А.М. Богуш, Н.І. Луцан, Н.Р. Кирста, Ю.А. Руденко та ін.

Спадщина Є. І.Тихеевої стала предметом дослідження багатьох педагогів (О.Р. Архипова, С.Л. Гребенщикова, В.Й. Логінова, Л.О. Калмикова та ін.). У працях, присвячених аналізу педагогічної системи Є.І. Тихеевої, вивчалися різноманітні проблеми методичної роботи з дошкільниками, зокрема, і розвитку словника дітей (І.М. Непомняща).

Формулювання цілей статті. Мета статті – розкрити вклад Є.І. Тихеевої у методику збагачення словника дітей дошкільного віку.

Вклад основного матеріалу дослідження.

Спадщина педагогічної культури стає підставою для розробки і впровадження нових способів роботи з дітьми, в тому числі, і у формі ретроінновацій. Однією з педагогічних систем, яка міцно увійшла в арсенал педагогічної теорії і практики на рівні організації системи дошкільної освіти, а також професійної підготовки майбутніх вихователя є лінгводидактична спадщина Єлизавети Іванівни Тихеевої.

Єлизавета Іванівна Тихеева народилася 12 (24) квітня 1867 року в місті Ковно (нині це місто Каунас, Литва) на території Росії. Єлизавета Іванівна була талановитим педагогом, активно

брала участь у розробці теорії дошкільного виховання, вивчала та узагальнювала досвід роботи дитячих садків.

Важливе місце в педагогічній теорії Є.І. Тихеевої займає методика розвитку мовлення дітей. Провідними факторами розвитку мовлення, за Є.І. Тихеевою, є сім'я, дитячий садок, соціальне середовище, природа, матеріальна обстановка, гра, праця, грамота.

Одне з провідних місць у лінгводидактичній системі Є.І. Тихеевої займає проблема розвитку словника дошкільників. Вона підкреслювала, що будь-які знання, виражені в слові, мають у своїй основі досвід, тобто сприймання, здобуті суб'єктом із зовнішнього світу. “Слово і річ слід пропонувати людському розумові одночасно, однак передусім річ, як предмет пізнання мови” [6, 83]. Так, Є.І. Тихеева зробила висновок, що для того щоб словник дитини розвивався та збагачувався, дітей треба оточити предметами, які вони можуть розглядати, порівнювати, вивчати в іграх і праці, а результати спостережень відображати в слові. На її думку, необхідно створити умови, за яких у дитини з'явилося би бажання і потреба свої враження від предметів і явищ, які вона сприймає, передавати в мовленні.

Єлизавета Іванівна наголошувала, що передусім, слід піклуватись про те, щоб за допомогою слова формувати в дитини багатий і міцний внутрішній зміст і цим сприяти точному мисленню, виникненню цінних думок, уявлень і творчої здатності комбінувати свої знання.

Розглядаючи проблему розвитку словника Є.І. Тихеева звертала увагу вихователів на те, що зміст мовлення невід'ємний від його структури. Тому, працюючи над розвитком мовлення, необхідно відточувати форму слова, учти дітей правильно будувати фразу. Мовлення вихователя повинно бути абсолютно грамотним, чітким, виразним, точним і правильним. Працювати над розвитком мовлення дітей, пише Є.І. Тихеева, має право тільки вихователь, який добре володіє літературною мовою.

Аналізуючи запропоновані Є.І. Тихеевою методи збагачення словника дошкільників, відзначимо, що вони широко використовуються в сучасній лінгводидактиці, як класичні методи роботи по ознайомленню з навколишнім та з розвитку лексики. Зокрема, на перше місце Є.І. Тихеева ставила метод спостереження. Розкриваючи сутність спостереження, засновниця дошкільної методики розвитку мовлення наголошувала на тому, що спостереження – це основа будь-якого знання, а виробити здатність мислити, говорити Є.І. Тихеева, можна, лише поєднуючи навчання дітей мови з розвитком в них

уміння спостерігати. Основним в організації спостережень, на думку Є.І. Тихеєвої, є безпосередній зв'язок уявлень з відповідним словом, яке збагачує активний запас слів. "Слово і уявлення – це щось неподільне: вони ніколи не повинні розлучатись" [6, 82].

Крім того, Єлизавета Іванівна радила проводити спостереження в певній системі і послідовності. У процесі спостереження зазначала вона треба не лише прагнути дати дітям знання, а й навчити дитину передавати ці знання в слові. "Уявлення повинно передувати слову, але слово повинно йти слідом за уявленнями. Уявлення, невідомі в ясне, розумне слово, втрачають значну частину своєї значущості. Речі і явища, що їх ми пізнаємо, забарвлені людською мовою, людськими поняттями, висловлені у слові" [6, 28].

Цінним для сучасної практики є твердження ученої про те, що заняття, на яких використовується метод спостереження, треба проводити так, щоб слово супроводило і закріплювало процес спостереження.

Важливим методом збагачення словника Є.І. Тихеєва вважала екскурсії. Екскурсії можна проводити за межами дитячого садка і в самому його приміщенні. Екскурсії-огляди в приміщенні спрямовані на ознайомлення з приміщенням, предметами, з їх назвами, призначенням, зовнішніми ознаками. Методика проведення екскурсій, розроблена Є.І. Тихеєвою, зберігає свою цінність й сьогодні. Варто знайомити дітей, як з предметами (приладами) сучасного побуту (електросамовар, електрочайник, пілосос, овочерізка, кавомолка тощо), так і з предметами старовини (ткацький верстат, прядка, глиняний посуд, мисник, рогачі, лава, скриня, рубель тощо).

До методів, що сприяють активізації лексики, Є.І. Тихеєва відносила дидактичні ігри з іграшками чи предметами та дидактичні вправи, які уточнюють уявлення дітей про предмети, їх ознаки, збагачують словник дітей іменниками, дієсловами. У дидактичних іграх і вправах можна описувати предмети, порівнювати їх. З дітьми можна складати і відгадувати загадки про предмети, відшукувати предмети за описом, складати речення за зразком вихователя.

Значне місце в роботі з дітьми Є.І. Тихеєва відводить картині. Науковиця переконливо довела, що призначення картини – закріпити набуті знання, уточнити і розширити їх. Вона зазначала, що, розглядаючи картини, діти учаться спостерігати, це сприяє розвитку інтелектуальних процесів (мислення, уяви, логічного судження), розвитку мовлення.

Є.І. Тихеєва рекомендує ряд методів для занять з живого слова. Такі заняття не вимагають

ілюстративного матеріалу, а спираються на готові запаси дитячих уявлень: розмова з дітьми, доручення і завдання, бесіди, розповіді, читання, вивчення напам'ять віршів. Усі ці методичні поради залишаються цінними і необхідними в роботі вихователя і в наш час.

Є.І. Тихеєва підкреслює, що навчання рідної мови треба поєднувати з вихованням у дітей любові до кращих художніх зразків рідної літератури. Вона радила вихователям використовувати все доступне дітям в рідній поезії і мистецтві, рекомендувала ознайомлювати дітей з народними пісеньками, потішками. Виразне художнє читання допомагає дітям усвідомити невичерпне багатство рідної мови, сприяє тому, що діти починають активно ним користуватись. Дітей потрібно привчати до вживання українських слів і виразів. Читання українських творів, вивчення напам'ять віршів, народний фольклор, особливо прислів'я і приказки сприятимуть збагаченню словника дітей саме українськими словами і виразами, сприятимуть вихованню любові до рідної мови.

В роботі з дітьми, підкреслює Є.І. Тихеєва, слід використовувати різні методи у взаємозв'язку, тільки так можна забезпечити розвиток мислення і мови дітей. Читання художніх творів вона пов'язувала з екскурсіями, екскурсії – з дидактичними іграми і вправами, заняттями за картою тощо.

Таке широке коло питань з методики розвитку мови, якими займалася Є.І. Тихеєва, її методичні поради, теоретичні основи розвитку мови вихователі використовують і тепер в роботі з дітьми дошкільного віку.

Усвідомлення мови починається із проникнення в її лексичне багатство. Достатній лексичний запас та вміння доречно його використовувати – одна з умов оволодіння мовленням, культурою спілкування, що є фундаментальною основою розвитку дітей. Вихователю слід сприяти активному засвоєнню певного обсягу лексики, яка необхідна дітям для успішного навчання.

Особливу увагу, на нашу думку, слід звернути на такі позиції Є.І. Тихеєвої, які особливо актуальні сьогодні, це:

- проводити усі види мовленнєвих занять дотримуючись таких двох основних вимог: діти повинні чути звернене до них мовлення і повинні самі говорити;
- вихователям слід працювати над своєю вимовою і мовленням, яке для дітей являється зразком для наслідування;
- сприяти, щоб нові слова і вирази, які з'являються в мовленні дітей, переходили з пасивного словника в активний тощо.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ЛАБОРАТОРІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ФІЗИЧНОМУ ЕКСПЕРИМЕНТІ

Висновки. Особливої уваги у в розвитку мовлення дітей Є.І. Тихеева приділяла збагаченню словника. Дослідниця не тільки розробила теоретичні основи розвитку словника, а й дала багато цінних порад і методичних вказівок, важливих і в наш час. Своєрідність наукового світогляду Є.І. Тихеевої полягає у тому, що її праці пронизані гуманістичними підходами до розвитку дітей стали основою для сучасної лінгводидактичної науки і практики. Лінгводидактична спадщина Є.І. Тихеевої являє собою цілісну систему методів роботи з дітьми з різних напрямів розвитку мовлення і збагачення словника зокрема, і, ґрунтується на досвіді власної практичної діяльності дослідниці та концептуальних теоретичних положеннях.

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні / [наук. кер. А.М. Богуш] // Дошкільне виховання. – 2012. – № 7. – С. 4–19.

2. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія: навч. посібн. в / упорядник Богуш А.М. – [част. І та ІІ]. – К.: Видавничий Дім "Слово", 2005. – 720 с.

3. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: підручн. / Богуш А.М., Гавриш Н.В.; за ред. А.М. Богуш. – К.: Вища школа, 2007. – 542 с.: іл.

4. Луценко Л.І. Лексична робота з українського мовлення з дітьми старшого дошкільного віку / Л.І. Луценко. – К.: Освіта, 1994. – 142 с.

5. Тихеева Е.И. Игры и занятия малых детей: пособ. / Е.И. Тихеева. – [2-е изд.]. – М.: Просвещение, 1965. – 117 с.

6. Тихеева Е.И. Развитие речи детей (раннего и дошкольного возраста) / Елизавета Ивановна Тихеева. – [5-е изд., испр.]. – М.: Просвещение, 1981. – 111 с.

Стаття надійшла до редакції 16.05.2014

УДК 372.853.006.2

Андрій Петриця, кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри теоретичної фізики та методики викладання фізики
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ЛАБОРАТОРІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ФІЗИЧНОМУ ЕКСПЕРИМЕНТІ

У науковій статті висвітлено особливості застосування цифрової лабораторії у навчальному фізичному експерименті при вивченні фізики в загальноосвітній школі.

Ключові слова: цифрова лабораторія, навчальний фізичний експеримент, лабораторний практикум, Інтернет, комп'ютерні технології.

Лит. 5.

Андрей Петриця, кандидат педагогических наук,
преподаватель кафедры теоретической физики и методики преподавания физики
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЦИФРОВЫХ ЛАБОРАТОРИЙ В УЧЕБНОМ ФИЗИЧЕСКОМ ЭКСПЕРИМЕНТЕ

В научной статье освещены особенности применения цифровой лаборатории в учебном физическом эксперименте при изучении физики в общеобразовательной школе.

Ключевые слова: цифровая лаборатория, учебный физический эксперимент, лабораторный практикум, интернет, компьютерные технологии.

Andrew Petrytsya, Ph.D. (Pedagogic) Lecturer
of Theoretical Physics and Methods of Teaching Physics Department
Drohobych State Pedagogical University by I. Franko

FEATURES OF USAGE DIGITAL LABORATORIES IN EDUCATIONAL PHYSICAL EXPERIMENT

In a scientific article the features of the application of digital laboratory in educational physical experiment in the study of physics in secondary school.

Keywords: digital lab, learning the physical experiment, the laboratory workshop, internet, computer technology.

Постановка проблеми. У зв'язку з обробки інформації назріла необхідність загальної інформатизацією освіти і швидким розвитком цифрових засобів впровадження в шкільний фізичний експеримент цифрових засобів обробки даних.